

Δεκέμβριος 2004

*Παρατηρήσεις και θέσεις του ΣΕΒ σχετικά με την έκθεση Wim Kok για την
ενδιάμεση αναθεώρηση των στόχων της Στρατηγικής της Λισαβόνας.*

Report by the High Level Group chaired by Wim Kok
“FACING THE CHALLENGE: The Lisbon strategy for growth and employment”

1. Το σημερινό πλαίσιο - Προκλήσεις, δυνατότητες και κίνδυνοι

Η έκθεση Wim Kok επιβεβαιώνει αυτό που όλοι γνωρίζουμε: ότι η ατζέντα της Λισαβόνας δεν υλοποιείται όπως έχει συμφωνηθεί και ότι εάν δεν επιταχύνουμε την υιοθέτηση της συμφωνημένης νομοθεσίας στα κράτη-μέλη και των μεταρρυθμίσεων σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο δεν θα καταφέρουμε να καλύψουμε τη διαφορά ανταγωνιστικότητας που έχουμε σε σχέση με τη Βόρεια Αμερική και την Ιαπωνία. Η έκθεση σωστά αποδίδει την ευθύνη της ελλιπούς υλοποίησης της στρατηγικής της Λισαβόνας στις εθνικές κυβερνήσεις και τις εθνικές κοινωνίες που αποστρέφονται ή φοβούνται την αλλαγή σε μία εποχή στην οποία όλοι συμφωνούμε ότι η αλλαγή είναι αυτό που χρειαζόμαστε. Η πορεία αυτή υποσκάπτει τη δυνατότητά μας να επιτυγχάνουμε στο μέλλον τους στόχους που θέτουμε για τη βιωσιμότητα του ευρωπαϊκού μοντέλου και την κοινωνική συνοχή.

Είναι σημαντικό ότι στο παρελθόν αφιερώσαμε σημαντικούς πόρους και προσπάθειες για να εξασφαλίσουμε την ποιότητα του περιβάλλοντος, την ποιότητα ζωής και ένα μοντέλο κοινωνικής συνοχής. Αποτέλεσμα είναι ότι η Ευρώπη ξεχωρίζει ως παράδειγμα του σύγχρονου πολιτισμού σε όλο τον κόσμο.

Η ολοκλήρωση του ευρωπαϊκού χώρου δημιούργησε νέες δυνατότητες για ανάπτυξη και πρόοδο στο πρόσφατο παρελθόν. Όμως όλοι αναγνωρίζουμε ότι το προηγούμενο μοντέλο διακυβέρνησης έχει φτάσει τα όριά του. Χρειάζεται να αναπροσανατολίσουμε τις προσπάθειές μας και να υλοποιήσουμε τις αναγκαίες προσαρμογές και βελτιώσεις. Μπορούμε να συνεχίσουμε να απολαμβάνουμε τις επιτυχίες του παρελθόντος μόνο εάν αρχίσουμε να ενεργούμε με διαφορετική επικέντρωση στο μέλλον. Χρειάζεται να ανανεώσουμε τη δέσμευσή μας για την επίτευξη των στόχων της Λισαβόνας, να επιταχύνουμε τη διαδικασία αλλαγών στα κράτη-μέλη και στην Ένωση.

Είτε θα αλλάξουμε, είτε θα αναγκασθούμε να επιβραδύνουμε την πορεία της Ένωσης στο μέλλον. Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας είναι η νέα μείζων επιδίωξη στην οποία χρειάζεται να επικεντρώσουμε τις προσπάθειές μας σήμερα.

Σήμερα δεν έχει πλέον ισχύ η συνταγή επιτυχίας που ίσχυε στη μεταπολεμική περίοδο, στην οποία η επιχειρηματική δράση στηρίχθηκε σε σοφά επιλεγμένες στρατηγικές υπό την

καθοδήγηση ιεραρχικών δομών που λειτουργούσαν αποτελεσματικά. Στην πραγματικότητα αυτή η συνταγή δεν υπήρξε ποτέ συστατικό στοιχείο της επιτυχίας της δυτικής φιλελεύθερης κοινωνίας και του πολιτισμού της. Αντίθετα, η αφθονία ατομικών πρωτοβουλιών, θάρρους και ανάληψης κινδύνων σε μία κοινωνία που ενεθάρρυνε τέτοια χαρακτηριστικά είχε ως αποτέλεσμα ένα πλουραλιστικό κόσμο και μία πολλαπλότητα προσπαθειών. Σήμερα χρειάζεται να επανεφεύρουμε τα βασικά στοιχεία του μοντέλου μας.

Χρειαζόμαστε μία κοινωνία του επιχειρείν που θα παίξει ηγετικό ρόλο στον κόσμο μας. Υπάρχουν δύο βασικές προϋποθέσεις.

Πρώτον, πρέπει να αρθούν όλα τα υπάρχοντα εμπόδια στην επιχειρηματική δραστηριότητα. Δεν αναφέρονται μόνο στην ίδρυση νέων επιχειρήσεων. Το όλο σύστημα κανονιστικών ρυθμίσεων θέτει εμπόδια στις επιχειρήσεις, υφιστάμενες και νέες. Πολλοί από τους υφιστάμενους νόμους, διαδικασίες, κανονισμούς νοθεύουν τον φιλελεύθερο χαρακτήρα της κοινωνίας. Στο όνομα του δημόσιου συμφέροντος, της προστασίας του περιβάλλοντος, του πολιτισμού, του καταναλωτή, πολλοί υφιστάμενοι κανονισμοί συχνά εξυπηρετούν τα στενά συμφέροντα γραφειοκρατιών ή ειδικών ομάδων οργανωμένων βάσει σύνθετων σχέσεων εξουσίας που εμποδίζουν την ανάπτυξη και την πρόοδο. Χρειαζόμαστε ένα απλοποιημένο, σαφές, λιτό και περισσότερο σταθερό κανονιστικό περιβάλλον. Ένα επιχειρηματικό περιβάλλον που τις απαιτήσεις του θα μπορεί να προβλέπει ένα στέλεχος με ελάχιστη αβεβαιότητα και θα μπορεί να τις ικανοποιεί με ασήμαντο κόστος προσαρμογής σε εύλογο χρόνο, για τις επιχειρήσεις. Χρειαζόμαστε ανοικτές και απελευθερωμένες αγορές που λειτουργούν αποτελεσματικά, προωθούν τον ανταγωνισμό και ανταμείβουν τις επιτυχείς πρωτοβουλίες αυτών που τολμούν, που δέχονται να διακινδυνεύσουν τα κεφάλαιά τους.

Δεύτερον, το άτομο πρέπει να αποκτήσει κεντρική θέση ξανά. Η απρόσωπη και ευρέως διάχυτη ευθύνη του κυβερνητικού «συστήματος» να παράξει αποτελέσματα παρεμποδίζει την απόδοση του ιδιωτικού τομέα. Το άτομο χρειάζεται να σκέπτεται και να ενεργεί ως επιχειρηματίας. Κάθε άτομο σε μία μικρή, μεσαία ή μεγάλη επιχείρηση αποτελεί ιδιαίτερο δυναμικό γι' αυτήν που μπορεί να κάνει διαφορά μεταξύ μοναδικότητας και μετριότητας, μεταξύ επιτυχίας και αποτυχίας. Χρειαζόμαστε περισσότερα «επιχειρούντα», πηγαία και καινοτομικά άτομα που έχουν φιλοδοξίες, μπορούν να εκκινήσουν νέες πρωτοβουλίες, έχουν ικανότητες να ηγούνται και να συνεργάζονται και δεν φοβούνται να θέτουν φιλόδοξους στόχους και να αναλαμβάνουν την ευθύνη της επίτευξής τους. Ως εκ τούτου χρειαζόμαστε συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης που προικίζουν τα άτομα με τέτοιες αξίες και ικανότητες και διδάσκουν την επιχειρηματικότητα και την ανάληψη εύλογων κινδύνων, εκπαιδευτικά συστήματα που καλλιεργούν τη δια βίου μάθηση και ανάπτυξη του ατόμου, που είναι ενεργοί παραγωγοί νέας γνώσης, που καινοτομούν, εκπαιδευτικά συστήματα που διατηρούν στενή σχέση με τις τεχνολογικές αλλαγές και τις εξελίξεις στην πραγματική ζωή και υπηρετούν την κοινωνία της γνώσης. Χρειάζεται να αλλάξουμε το μοντέλο του κεντρικά καθοδηγούμενου εκπαιδευτικού συστήματος του ενός βιβλίου, της περιορισμένης ύλης, που εμποδίζει την πρωτοβουλία δασκάλων, καθηγητών και ερευνητών, αποθαρρύνει την αριστεία και προωθεί την μετριότητα.

Οι συνθήκες μέσα στις οποίες εργάζονται οι επιχειρήσεις και λειτουργούν οι κοινωνίες μας αλλάζουν με γρήγορους ρυθμούς. Το ευρώ περιόρισε τον συναλλαγματικό κίνδυνο σε δώδεκα εθνικές αγορές, ενθάρρυνε τον ανταγωνισμό και την ολοκλήρωση της αγοράς και βελτίωσε το δυναμικό επενδύσεων στην ευρωζώνη. Επιπλέον, οι χρηματοδοτικές συνθήκες έχουν βελτιωθεί σημαντικά ως αποτέλεσμα της προόδου για την ενοποίηση των χρηματοοικονομικών αγορών. Παρά τις ευνοϊκές όμως αυτές εξελίξεις και τα βελτιωμένα

επιχειρηματικά αποτελέσματα η επενδυτική δραστηριότητα στην ευρωζώνη υπήρξε πολύ αδύνατη τα τελευταία τρία χρόνια.

Δυστυχώς δεν γίνονται επενδύσεις διότι, είναι ακόμη δύσκολο εξ αιτίας της υψηλής φορολογίας, του υψηλού μη μισθολογικού κόστους της εργασίας, και του υψηλού κόστους παραγωγής, της γραφειοκρατίας. Όλοι αυτοί οι παράγοντες περιορίζουν την αναπτυξιακή μας δυναμική, ενώ ταυτόχρονα πραγματοποιείται μία μετακίνηση δραστηριοτήτων κυρίως των μεγάλων επιχειρήσεων σε χώρες χαμηλού εργασιακού κόστους, όπως η Κίνα και η Ινδία.

Η ορατή πρόοδος μεταρρυθμίσεων στις αγορές προϊόντων και εργασίας μπορεί να αυξήσει την επιχειρηματική εμπιστοσύνη με δυνατότητες ταχύτερης ανόδου της παραγωγικότητας και βελτίωσης της αποδοτικότητας των νέων επενδύσεων. Όμως οι περισσότερες κυβερνήσεις δεν έχουν τη διάθεση να προχωρήσουν και να αναλάβουν το βραχυπρόθεσμο πολιτικό κόστος που έχουν τέτοιες μεταρρυθμίσεις, θυσιάζοντας το μέλλον και την πρόοδο της κοινωνίας.

Ταυτόχρονα, αναπτύσσονται νέες δυναμικές με μακροχρονιότερη σημασία. Η μεγάλη αύξηση των τιμών του αργού πετρελαίου και η ανατίμηση του ευρώ αποτελούν τέτοιες εξελίξεις. Η γήρανση των ευρωπαϊκών πληθυσμών και οι πιέσεις που δημιουργεί στα συστήματα υγείας και συνταξιοδοτήσεων έχουν σοβαρές μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στο κοινωνικό μας μοντέλο και στην ικανότητά μας να ανταποκρινόμαστε στη βασική προσδοκία για συνεχώς αυξανόμενη ευημερία. Η εισροή μεταναστών αποτέλεσε θετική αντίδραση στις ανάγκες της οικονομίας, αλλά δημιουργεί νέες πιέσεις στις υπάρχουσες δομές και απαιτεί περισσότερη ανοχή και μία νέα ισορροπία στις κοινωνίες μας. Οι γεωπολιτικές εντάσεις απαιτούν γρήγορη και σοφή αντιμετώπιση όλων αυτών των προκλήσεων από μία ισχυρή και ενωμένη Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πώς αντιμετωπίζουμε αυτές τις προκλήσεις;

Μερικοί προτείνουν μέτρα προστασίας από το κράτος και περισσότερο χρόνο προσαρμογής. Ποιος όμως μπορεί να υποστηρίξει ότι δεν υπάρχουν σήμερα πολύ στενά περιθώρια και δυνατότητες για τέτοια προστασία στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία και τα παγκόσμια συστήματα διακυβέρνησης; Ο ΣΕΒ και η UNICE πανευρωπαϊκά στηρίζουν την ταχύτερη και ποιο αποτελεσματική προσπάθεια για την επίτευξη των στόχων της Λισαβόνας μέσα στα χρονικά πλαίσια που αρχικά συμφωνήσαμε. Αυτό προϋποθέτει επιτάχυνση των μεταρρυθμίσεων, μεγαλύτερη αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών-μελών και ένα ευρύτερο πνεύμα συνεργασίας και μικρότερης ευαισθησίας στην προστασία των κυριαρχικών δικαιωμάτων κάθε χώρας για το κοινό ευρύτερο συμφέρον της Ευρώπης.

2. Οι επιλογές για τη δεύτερη φάση υλοποίησης της στρατηγικής Λισαβόνας

2.1. Οι τρεις άξονες για την νέα δράση:

Καθώς η Ευρώπη εισέρχεται στη δεύτερη φάση της στρατηγικής της Λισαβόνας μέσα σε ένα περιβάλλον με τους κινδύνους, τις δυνατότητες, τις προκλήσεις, και τις δυσκολίες που περιγράφονται στο προηγούμενο κεφάλαιο, χρειάζεται να επικεντρώσουμε τις προσπάθειές μας σε τρεις άξονες:

- ❖ Την εξασφάλιση υγιούς μακροοικονομικού περιβάλλοντος, που αποτελεί προϋπόθεση για την επίδιωξη όλων των στόχων της Λισαβόνας.
- ❖ Την βελτίωση της διακυβέρνησης των προσπαθειών για την υλοποίηση της στρατηγικής τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.
- ❖ Την επικέντρωση των προσπαθειών σε ορισμένους κρίσιμους στόχους από την επίτευξη των οποίων θα εξαρτηθεί η ικανότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να επιτύχει και άλλους παράλληλους στόχους σε όλες τις περιοχές δράσεων της στρατηγικής της Λισαβόνας.

2.2. Το μακροοικονομικό περιβάλλον

Η οικονομική ανάπτυξη και η επιχειρηματικότητα, η καινοτομία και η πραγματοποίηση νέων επενδύσεων, η ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης, η κοινωνική δικαιοσύνη και η συνοχή, καθώς και η περιβαλλοντική αειφορία προϋποθέτουν ένα υγιές μακροοικονομικό περιβάλλον που θα εξασφαλίζει βιωσιμότητα, εμπιστοσύνη, σταθερότητα και ικανότητα ανταπόκρισης στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της παγκόσμιας οικονομίας χωρίς απρόβλεπτα σοκ στην ευρωπαϊκή δομή.

Βασική προϋπόθεση για την επίτευξη υγιούς μακροοικονομικού περιβάλλοντος αποτελούν τα βιώσιμα δημόσια οικονομικά, που επιτυγχάνονται με την εφαρμογή του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης, όπως έχει συμφωνηθεί.

Η έκθεση Wim Kok δεν κάνει επαρκή αναφορά στο θέμα και ως προς αυτό χρειάζεται να συμπληρωθεί.

2.3. Η διακυβέρνηση της στρατηγικής της Λισαβόνας

Η έκθεση Kok διατυπώνει οκτώ συστάσεις για τη βελτίωση της διακυβέρνησης της στρατηγικής της Λισαβόνας:

- ❖ Συστηματική ενασχόληση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου με την αξιολόγηση της προόδου για την επίτευξη των στόχων της Λισαβόνας.
- ❖ Συμπράξεις των κρίσιμων δομών για να κινητοποιηθούν οι ευρωπαϊκές κοινωνίες γύρω από τις βασικές προτεραιότητες της απασχόλησης.
- ❖ Διαμόρφωση Εθνικών σχεδίων για την στρατηγική της Λισαβόνας σε συνεργασία με τα εθνικά κοινοβούλια και τις οργανώσεις των κοινωνικών εταίρων.
- ❖ Προσαρμογή των ευρωπαϊκών κατευθύνσεων οικονομικής πολιτικής και απασχόλησης ώστε να αντανακλούν τις νέες προτεραιότητες για την ανάπτυξη και την απασχόληση.

- ❖ Δημιουργία μιας διαρκούς επιτροπής του Ευρωκοινοβουλίου για την στρατηγική της Λισαβόνας.
- ❖ Αναπροσαρμογή του Ευρωπαϊκού Προϋπολογισμού ώστε να αντανakλά τις προτεραιότητες της Λισαβόνας με την δυνατότητα εισαγωγής οικονομικών κινήτρων για να ενθαρρύνονται τα κράτη-μέλη στην επίτευξη των στόχων της Λισαβόνας.
- ❖ Διαμόρφωση ενός πίνακα επιδόσεων σε σχέση με προτεινόμενους δείκτες και στόχους με έπαινο ή ψόγο των επιμέρους κρατών-μελών ανάλογα με την επίδοσή τους.
- ❖ Βελτίωση της επικοινωνιακής στρατηγικής σε σχέση με την στρατηγική της Λισαβόνας.

Πέραν αυτών των συστάσεων, χρειάζεται να προστεθούν τα εξής:

- ❖ Να οριστεί η ευθύνη του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας για την παρακολούθηση της υλοποίησης της στρατηγικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο.
- ❖ Σε εθνικό επίπεδο να οριστεί σε κάθε κράτος-μέλος το πρόσωπο ευθύνης για την παρακολούθηση του εθνικού σχεδίου. Είναι αυτονόητο ότι το πρόσωπο αυτό θα πρέπει να έχει υψηλό status στην κυβέρνηση και την κυβερνητική αρμοδιότητα να ελέγχει τα επιμέρους Υπουργεία για την υλοποίηση των δράσεων που τους αναλογούν.
- ❖ Ιδιαίτερα σημαντική είναι η ευθύνη των εθνικών κυβερνήσεων να υλοποιήσουν πολιτικές στις οποίες υπάρχει σύμπτωση επιλογών των κοινωνικών εταίρων σε εθνικό επίπεδο σε σχέση με πολιτικές που προωθούν τους στόχους της Λισαβόνας. Σημαντικός είναι ο ρόλος της Επιτροπής και του Συμβουλίου στην προώθηση της αξιοποίησης του ρόλου των κοινωνικών εταίρων σε κάθε κράτος-μέλος.

2.4. Οι πέντε περιοχές προτεραιότητας

Η έκθεση Wim Kok προτείνει πέντε περιοχές προτεραιότητας για την επικέντρωση των προσπαθειών υλοποίησης της στρατηγικής της Λισαβόνας στη δεύτερη φάση:

- ❖ Την υλοποίηση της κοινωνίας της γνώσης
- ❖ Την πλήρη εφαρμογή της εσωτερικής αγοράς
- ❖ Την δημιουργία του κατάλληλου κλίματος για την επιχειρηματικότητα
- ❖ Την ανάπτυξη μιας αγοράς εργασίας χωρίς αποκλεισμούς για ισχυρότερη κοινωνική συνοχή
- ❖ Την διασφάλιση της περιβαλλοντικής αειφορίας στο μέλλον

Είναι ορθή η επιλογή της Έκθεσης για επικέντρωση σε επιλεγμένους στόχους. Εντούτοις, προκειμένου να ικανοποιηθούν οι ανάγκες ισορροπιών, οι επιλογές εμφανίζονται χωρίς προτεραιότητες.

Η σύσταση για εστίαση στην ανάπτυξη και την απασχόληση ως προαπαιτούμενων για την υποστήριξη της κοινωνικής συνοχής και της περιβαλλοντικής αειφορίας πρέπει να υιοθετηθεί από το Συμβούλιο και αναλόγως να διαμορφωθεί η ατζέντα των προτεραιοτήτων στα εθνικά σχέδια υλοποίησης της στρατηγικής της Λισαβόνας σε κάθε κράτος-μέλος.

Οι επιμέρους συστάσεις για κάθε περιοχή προτεραιότητας είναι στην σωστή κατεύθυνση.

Προτείνονται οι εξής συμπληρώσεις:

I. Για την κοινωνία της γνώσης

- Μεγάλα κέρδη καινοτομίας και ανταγωνιστικότητας μπορούν να προκύψουν από την διάχυση της ερευνητικής προσπάθειας στον μεγάλο όγκο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Το έβδομο πρόγραμμα πλαίσιο όπως είναι σήμερα διαμορφωμένο δεν ευνοεί την ενεργοποίηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην ερευνητική διεργασία. Πρέπει να περιλάβει ένα διακεκριμένο άξονα για την ενθάρρυνση της συμμετοχής των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στα ερευνητικά έργα.
- Χρειάζεται βελτίωση του περιβάλλοντος που θα καταστήσει ελκυστικότερη τη συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων/ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων και θα ευνοήσει την ανάληψη περισσότερης ερευνητικής δραστηριότητας από τις επιχειρήσεις. Στην κατεύθυνση αυτή πρέπει να αναπτυχθούν δράσεις στα ερευνητικά σχέδια για την στρατηγική της Λισαβόνας και αρμοδιότητα του Συμβουλίου και της Επιτροπής για την παρακολούθηση της υλοποίησής τους.
- Η προσβασιμότητα στο ευρυζωνικό δίκτυο περιλαμβάνει και το κόστος πρόσβασης που χρειάζεται να παρακολουθείται τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

II. Για την εσωτερική αγορά

- Ορθά επισημαίνεται η ανάγκη ανοίγματος των αγορών ενέργειας. Παράλληλα έχει προχωρήσει η απελευθέρωση σε πολλά τμήματα της αγοράς των μεταφορών. Χρειάζεται όμως να απελευθερωθούν και οι αγορές των λιμενικών υπηρεσιών και να αντιμετωπισθούν οι ατέλειες σε κλειστά ή μη πλήρως ανοικτά επαγγέλματα και αγορές που εμποδίζουν τον ανταγωνισμό και αυξάνουν τα κόστη.

III. Για το επιχειρηματικό κλίμα

- Οι πολύπλοκες απαιτήσεις της Δημόσιας Διοίκησης έναντι των επιχειρήσεων αποτελούν ανασταλτικό περιοριστικό παράγοντα του επιχειρείν και δημιουργούν υψηλό κόστος προσαρμογής σε αυτές. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη μείωση του διοικητικού κόστους για τις επιχειρήσεις είναι η μέτρησή του με ενιαία μεθοδολογία. Χρειάζεται να αξιολογηθούν υφιστάμενες μεθοδολογικές προσεγγίσεις να αξιολογηθούν αξιοποιώντας και την εμπειρία κρατών-μελών που υιοθέτησαν αυτές τις μεθόδους και να χρησιμοποιηθούν με ενιαίο τρόπο σε όλα τα κράτη-μέλη. Στη συνέχεια να υιοθετηθούν συγκεκριμένοι ποσοτικοί στόχοι μείωσης του διοικητικού κόστους με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα σε κάθε κράτος-μέλος.
- Παράλληλα χρειάζεται να εισαχθεί η αξιολόγηση των επιπτώσεων της νέας νομοθεσίας σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο επί της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

IV. Για την κοινωνική συνοχή

- Η πρόοδος προς ευέλικτες αγορές εργασίας που στηρίζονται στην αποτελεσματική δια βίου μάθηση θα βοηθήσει στην επίτευξη των στόχων για την απασχόληση.
- Μία θαρραλέα μεταρρύθμιση των συνταξιοδοτικών συστημάτων αποτελεί επίσης αναπόσπαστο μέρος των αποτελεσματικών πολιτικών απασχόλησης.